

Μάρω Δούκα

«Είχα πάντοτε
το βλέμμα προς
τα πίσω και
προς τα μπρος»

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΜΠΕΚΟΣ,
ΒΙΒΛΙΑ ΣΕΛΙΔΑ 5

5

**Η Μάρω Δούκα μιλάει για τη βράβευσή
της με το Μεγάλο Βραβείο Γραμμάτων
και την εθνική πολιτική βιβλίου**

Μάρω Δούκα

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟΝ ΓΡΗΓΟΡΗ ΜΠΕΚΟ

Μια λογοτεχνική διαδρομή, συνεπής και διακριτή, σεμνή αλλά και αιχμηρή, η οποία έχει πλέον ξεπεράσει τα 45 χρόνια, τιμήθηκε την περασμένη Κυριακή όπως ακριβώς της άξιζε. Σε μία από τις σημαντικότερες πεζογράφους μας, τη Μάρω Δούκα, απονεμήθηκε το Μεγάλο Βραβείο Γραμμάτων 2019 για το σύνολο του έργου της και την προσφορά της στον σύγχρονο πολιτισμό. «Ενα τέτοιο βραβείο αξίζει να το παίρνεις όσο έχεις ακόμα περιθώριο... Χαίρομαι που το παίρνω στα 73 μου. Το προτιμώ τώρα και γι' αυτό διπλά ευχαριστώ την κριτική επιτροπή» δήλωσε η συγγραφέας προς «Το Βήμα». Της ζητήσαμε να σχολιάσει επίσης κι αυτή την καθολική αποδοχή που απολαμβάνει. «Βαθιά δικαίωση. Ολα αυτά τα χρόνια δεν θυμάμαι να πείραξα ποτέ κανέναν, να είπα κακιά κουβέντα για κανέναν. Ούτε αισθάνθηκα ποτέ πικραμένη ή αδικημένη. Πάντως ποτέ δεν άφησα κάτι σκοτεινό ή θολό στο πέρασμά μου, γι' αυτό είμαι σίγουρη. Δεν ξεχνώ πώς ξεκίνησα, ποιες ήταν οι βασικές μου αξίες και, χωρίς να μένω ακλόνητη κι αμετακίνητη στα νεανικά μου θέσφατα, προσπαθώ να τα σέβομαι κι έτσι να προχωρώ. Το ίδιο θα κάνω και στον καιρό που μου απομένει ακόμα να ζήσω» συμπλήρωσε η ίδια.

Η λογοτεχνική αρχή

Τότε επιστρέψαμε μαζί στην αρχή, στο 1974, όταν εμφανίστηκε στα γράμματα με το πρώτο της βιβλίο που περιείχε τρεις νουβέλες. «Μεταξύ αυτών ήταν και η νουβέλα "Κάτι άνθρωποι", την οποία έχω σε μεγάλη υπόληψη. Σήμερα λέω πως ίσως το κείμενο αυτό να είναι και το μικρό μου αριστούργημα, το διαμαντάκι μου, διότι τόλμησα εκείνη την περίοδο να τη γράψω σε κρητική διάλεκτο, όχι αντιγράφοντας την ακριβώς, αλλά ανασυστήνοντας αυτά που είχα μάθει απ' τη γαλιά μου, με την οποία μιλούσα τα καλοκαίρια στο χωριό, στη Νότια Κρήτη. Πρωταγωνιστούσαν οι γέροντες και οι γερόντισσες μιας ορεινής περιοχής που ερημώνει. Θα ήθελα σήμερα, αν είναι να γράψω κι άλλο βιβλίο, να μου δοθεί η χάρη να ξανασκύψω πάνω σε κείνη τη νουβέλα που έχει γράψει μέσα μου, να την ξαναδώ με τη συγγραφική μου ωριμότητα και να εξαντλήσω τη λογοτεχνική μου σκευή ξαναγράφοντας αυτό που είχα πρωτογράψει στα 23 μου. Ενα διαφορετικό βιβλίο, προφανώς, αλλά με την ίδια ανθρωπογεωγραφία, την ίδια ατμόσφαιρα, το ίδιο τοπίο» τόνισε κάπως συγκινημένη η Μάρω Δούκα, γεννημένη στα Χανιά, πόλη την οποία απαθανάτισε στην πιο πρόσφατη εκτεταμένη σύνθεσή της, μια τριλογία που περιλαμβάνει τα μυθιστορήματα *Αθώοι και φταίχτες* (2004), *Το δίκιο είναι ζόρικο* πολύ (2010) και *Ελα να πούμε ψέματα* (2014). Η ανάγκη αυτή ανέκαθεν υπήρχε, όπως εξήγησε η συγγραφέας, ώσπου «έφτασε και η ώρα να ανυψώσω μέσα μου και να αντιμετωπίσω ως λογοτεχνική περσόνα τη γενέτειρά μου. Ψάχνοντας την ιστορία, φαντάστηκα μια μικρή οδύσσεια της πόλης μες στον χρόνο. Και κατέφυγα σε έναν Τουρκοκρητικό, τον ήρωα που επινόησα στο πρώτο μέρος της τριλογίας, διότι πίστευα ότι μέσα από τη νοσταλγία και τον πόνο ενός ανθρώπου που έχει χάσει για πάντα την πατρίδα του θα μπορούσα να προσεγγίσω καλύτερα τα Χανιά. Ομως, η συνεχής αναζήτηση, η έρευνα σε αρχεία και ποικίλες πηγές, με έκανε να διαπιστώσω ότι δεν μπορούσα να σταματήσω εκεί. Ετσι προέκυψαν τα άλλα δύο μέρη της τριλογίας». Δεν είχε προγραμματικό σκοπό, με άλλα λόγια, να τα γράψει. «Και αυτά τα δύο

Είχα πάντοτε το βλέμμα προς τα πίσω και προς τα μπρος. Αυτή είναι η σχέση που έχω με την Ιστορία, η οποία έχει να κάνει με το γεγονός ότι ανέκαθεν το εκάστοτε σήμερα κοιτάζω να το στερεώσω μέσα από το παρελθόν του

«Συνομίλησα μετωπικά με την εποχή μου»

βιβλία – πάντοτε στο πλαίσιο της μυθοπλασίας – ασχολούνται με τις συσκοπισμένες και αποσιωπημένες γωνιές της Ιστορίας εκεί, την εποχή εκείνη», δηλαδή τόσο τη γερμανοβρετανική κατοχή όσο και τον εμφύλιο πόλεμο που ακολούθησε.

Ιστορία και τρόπος γραφής

Ωστόσο, η Μάρω Δούκα ευρύτερα σημαίνει για τη πεζογραφία μας πολλά και διαφορετικά πράγματα, από την *Αρχαία σκουριά* (1979) και την *Πλωτή πόλη* (1983) ως το *Εισ τον πάτο της εικόνας* (1990) και το *Ενας σκούφος από πορφύρα* (1996). Διότι, πέραν της εγνωσμένης μαστοριάς στη γλώσσα, αναδεικνύει με τα βιβλία της και μια πολύ συγκεκριμένη δυναμική, τη δυναμική των αναλογιών. «Αυτό που θα ήθελα να πω για τον εαυτό μου είναι ότι είμαι μια συγγραφέας που συνομίλησε με την εποχή της, με την κοινωνία της εποχής της, μετωπικά κιόλας. Είχα πάντοτε το βλέμμα προς τα πίσω και προς τα μπρος. Αυτή είναι η σχέση που έχω με την Ιστορία, η οποία έχει να κάνει με το γεγονός ότι ανέκαθεν το εκάστοτε παρόν, το εκάστοτε σήμερα, κοιτάζω να το στερεώσω μέσα από το παρελθόν του και να το δικαιώσω ή όχι μέσα από το όποιο μέλλον το περιμένει» υπογράμμισε η συγγραφέας. Και, αναφερόμενη στους τρόπους γραφής της, συνέχισε: «Εμένα, κάθε φορά, το θέμα ή το περιεχόμενο με επιλέγει. Κι αφού με επιλέξει, μου επιβάλλει και τη μορφή του, τη φόρμα. Ωστόσο, στη μυθοπλασία μου δεν νομίζω να ακολούθησα ποτέ έναν συγκεκριμένο δρόμο, κάποια αφηγηματική τεχνική, κάποια σχολή. Με έβλεγε, βεβαίως, ο μοντερνισμός. Αλλά, όταν καταλάβαινα ότι έπρεπε να το κάνω, δεν δίστασα να κινηθώ και προς τον μεταμοντερνισμό» τόνισε η Μάρω Δούκα. «Εγώ αισθάνομαι, ως το πω έτσι, ότι είμαι συνέχεια του κριτι-

Η χανιώτισσα συγγραφέας, από τις κορυφαίες φωνές της σύγχρονης ελληνικής λογοτεχνίας, μιλάει στο «Βήμα» με αφορμή την απονομή του Μεγάλου Βραβείου Γραμμάτων 2019 σκιαγραφώντας ένα δικό της συνοπτικό πορτρέτο

κού ρεαλισμού. Θεωρώ ότι είμαι συνέχεια της σκεπτόμενης και επίμονης Αριστεράς, με ό,τι μπορεί να σημαίνει αυτό, με όποιες αγωνίες και ανασφάλειες συνεπάγεται αυτό».

Αναζητώντας πολιτική βιβλίου

Υστερα αναφέρθηκε σε ετερόκλητες επιδράσεις, κυρίως όμως στάθηκε σε συγγραφείς τους οποίους λογαριάζει για λογοτεχνική της οικογένεια, στη *Μέλπω Αξιώτη*, «από την οποία έπιασα το γλωσσικό νήμα», στον *Στρατή Τσίρκα*, «ο οποίος επηρέασε καθοριστικά την πολιτική μου ματιά και τη συννομιλία μου με την Ιστορία», στον *Αντρέα Φραγκιά* «ως προς την κοινωνική διάσταση των πραγμάτων», καθώς επίσης στον *Αλέξανδρο Κοτζιά*. Η Μάρω Δούκα δεν παρέλειψε να υπερασπιστεί με πάθος και την αναγκαιότητα να υπάρχει στη χώρα ένας αυτόνομος θεσμικός φορέας για το βιβλίο, όπως το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου (ΕΚΕΒΙ), «που έκανε μια ουσιαστική δουλειά την οποία τίναξε στον αέρα η μικροπολιτική. Θέλω να πω δηλαδή, αν κάποτε έγιναν κάποια στραβά στο ΕΚΕΒΙ, αυτό δεν σημαίνει ότι έπρεπε να καταργηθεί. Αν όντως τους ενδιέφερε το βιβλίο, θα έπρεπε να σκύψουν επάνω του με αγάπη και να προσπαθήσουν να διορθώσουν τα όποια κακώς κείμενα υπήρχαν». Και κατέληξε: «Το βιβλίο είναι η βάση του πολιτισμού μας, βιβλίο ίσον γλώσσα και γλώσσα ίσον Ελλάδα και πατρίδα μας. Δεν θα πρέπει να έχουμε μόνο ένα υπουργείο Αρχαιοτήτων ή Φεστιβάλ. Το βιβλίο, ειδικά το λογοτεχνικό βιβλίο, πρέπει επιτέλους να πάψει να αντιμετωπίζεται ως φτωχός συγγενής, να το θυμούνται οι αρμόδιοι μια φορά τον χρόνο με τις βραβεύσεις. Το βιβλίο χρειάζεται έγνοια συνεχή και ειλικρινή, ολοκληρωμένη και συστηματική πολιτική». Κάτι που, προφανέστατα, δεν βλέπουμε σήμερα.